

Schrijven: ernst of spel?

Sjef Gevers, hoogleraar gezondheidsrecht verbonden aan het AMC en de Universiteit van Amsterdam

Gepubliceerd in het Nederlands Juristenblad, NJB 2010, 705

Van school herinner ik me dichtregels van Goethe, waarin hij zijn persoon en schrijverschap in verband brengt met zijn ouders. Van zijn vader, zegt hij, heeft hij 'die Statur des Lebens ernstes Fahren', van moeder 'die Frohnatur, die Lust zum Fabulieren'. Goethes gedachtegang volgend, hebben alle (juridische) auteurs zowel van vaders- als moederskant iets meegekregen. Last en lust, ambacht en kunst, ernst en spel: hoe men het ook wil verwoorden, bij het schrijven zijn steeds die twee kanten aanwezig, al zal het een soms een grotere rol spelen dan het ander. Eerst de ernstige kant van de 'juridische auteur'. Voor iemand die voornamelijk wetenschappelijk met het recht bezig is, is schrijven een verantwoordelijkheid waaraan niet te ontkomen valt. Kennis die niet voor het forum van de wetenschap is gebracht, is immers niet publiekelijk beschikbaar, kan niet worden getoetst en niet worden gedeeld. Indien je voor het wetenschappelijk schrijven geen aanleg hebt of het jezelf niet hebt aangeleerd, is het academisch bestaan geen vreugde, nog afgezien van het probleem dat je het in deze tijd van 'publish or perish' waarschijnlijk ook niet volhoudt. **De rechtswetenschapper beperkt zich overigens vanwege de rol van het recht binnen de samenleving niet tot wetenschap alleen. Daarvoor is die te veel verweven met de rechtstoepassing en -praktijk.** Bespreken van bestaand of toekomstig recht betekent al gauw toetsing aan ruimere beginselen zoals rechtmatigheid, rechtsgelijkheid en rechtszekerheid, en het plaatsen van het recht in het perspectief van rechtvaardigheid en doelmatigheid. Ook als je er niet op uit bent om die bredere normatieve en maatschappelijke vragen mee te nemen, is dat bij sommige onderwerpen haast niet te vermijden. Wie dit weet te waarderen, kan hieraan al veel ontlennen. Ik persoonlijk heb het vanuit een bepaalde discipline kunnen deelnemen aan maatschappelijke discussies altijd uitdagend en bevredigend gevonden. Ook het kunnen bijdragen aan de 'strijd' tegen onrecht geeft voldoening, al zal de een daardoor meer worden gedreven dan de ander. Is dat dan alles wat over de juridische auteur te zeggen is? Nee, want wie publiceert wordt gezien, dat is, zoals dat heet, 'all in the game'... Bij het schrijven kunnen dan ook nog heel andere motieven een rol spelen, tot aan zelfbevestiging of geldingsdrang toe. Freud mag het duiden. En als hij er dan toch bij wordt betrokken, kan hij misschien ook zeggen hoe belangrijk het vechten tegen vergankelijkheid en vergetelheid is; want 'schrijven' is toch 'blijven'? Wat de betekenis van schrijven voor iedere auteur persoonlijk ook is, dergelijke drijfveren zijn denk ik voor de meeste schrijvers niet genoeg. Wil je blijven schrijven, inclusief alles wat daaraan vastzit (jezelf over een bepaalde drempel heen werken, je tijdelijk onthechten van andere zaken, je aandacht en energie besteden aan de tekst) dan zou je bij voorkeur ook van 'het spel' moeten genieten. Want schrijven heeft daar veel van weg: de schrijver is in bepaald opzicht een 'homo ludens'. Dat zit hem - zeker in het juristenvak - soms in het symbolisch kruisen van de degen, in het aftroeven van de tegenstander, in de kans op winst en verlies. Voor de echte schrijver ligt het spelelement echter in het gebruik van verbeelding, in het scheppen van een nieuwe ruimte met woorden als bouwstenen en wisselende perspectieven als dimensies. Hij of zij kan genieten van een mooi opgebouwd argument, van een zin waaruit al het overbodige is weggebeiteld, van een betoog dat solide toegankelijk en transparant is. De ware schrijver probeert zich zelf altijd weer te verbeteren. Is het niet vooral deze laatste schrijver die blijft (schrijven)?